

Sayısal Bölünme

Sayısal bölünme terimi, sayısal ortama erişebilme ve bilişim teknolojilerinden yararlanma açısından, insanlar arasında oluşan uçurumu tanımlamak için kullanılıyor. Burada kullanılan 'uçurum' sözcüğü yalnızca ekonomik olanakları değil, sayısal ortama erişildikten sonra onu kullanabilme yetisini ve sayısal ortamı verimli kullanabilmek için sahip olunan teknolojiyi de tanımlıyor. Sayısal bölünmeyi daha büyük ölçekli olan gelişmişlik bölünmesinin küçük bir bölümü olarak görenler de var. Yoksul ve zengin ülkeler arasındaki farklar gelişmişlik bölünmesini oluşturuyor. 'Sayısal bölünme' hem aynı toplum içindeki uçurum hem de yoksul ve zengin ülkeler arasındaki uçurum için (küresel sayısal bölünme) kullanılıyor.

İnternet, genellikle bilgiyi küresel ölçekte hızla yayabilen eşitleyici ve devrimsel bir teknoloji olarak görülür. Onun sayesinde uzaktan eğitim, uzaktan tedavi, uluslararası ticaret, kütüphanelerin sayısal paylaşımı ve e-devlet hizmetleri gibi birçok uygulama gerçekleştirilebiliyor. Gelişmekte olan ülkeler için bu uygulamalar pek çok soruna çözüm olabilir. Bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim için gerekli altyapı ve teknik donanımlar gelişmiş ülkelerde fazlasıyla varken sorunlarına çözüm arayan gelişmekte olan ülkelerde kısıtlamalar ve eksiklikler bulunuyor.

Dr. Pippa Norris, Harvard Üniversitesi'nde (ABD) karşılaştırmalı siyasal bilimler dersleri veriyor. Norris, 2001'de *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worl-*

divide (Sayısal Bölünme: Sivil Katılımcılık, Bilgi Yoksunluğu ve İnternet) adlı bir kitap yayımladı. Kitabında küresel sayısal bölünmenin birbirini kısıtlayan üç farklı bakış açısının etrafında şekillenen, çok boyutlu bir olgu olduğunu söylüyor. Bunları da şu şekilde tanımlıyor:

Küresel Bölünme: Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki İnternete erişim farkları.

Sosyal Bölünme: Aynı ülke içinde bilgi zengini ve bilgi fakiri arasındaki uçurum.

Demokratik Bölünme: Sayısal kaynakları dikkatleri çekebilmek, harekete geçebilmek ve katılım sağlamak için kullananlar ve kullanmayanlar arasındaki uçurum.

Son iki bakış açısının hem ülkeleri hem de aynı ülke içindeki bireyleri kapsadığı görülüyor.

Prof. Dr. Jan A.G.M. van Dijk, Twente Üniversitesi (Hollanda) İletişim Fakültesi'nde çalışıyor. Van Dijk'in uzmanlık alanı Bilişim Toplumu Sosyolojisi. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sosyal boyutları üzerine 1985'ten beri çalışan van Dijk bireyler arasında sayısal bölünmeyle oluşan uçuruma sebep olarak dört engel gösteriyor. Bu engellerin bireylerin bilgiye erişmesinin önündeki engeller olduğunu söylüyor: Düşünsel engel (sayısal ortama erişimde deneyimsizlik, bilgisayarlara karşı duyulan rahatsızlık, yeni teknolojilere karşı ilgisizlik ya da kayıtsızlık vb.), maddesel engel (bilgisayara ya da İnternete erişimin eksikliği vb.), beceri engeli (sayısal alanların kullanım kolaylığı taşımaması, kişinin eğitim

düzeyinin erişilen alanı kullanmaya yetmemesi vb.), kullanım engeli (sınırlı erişim tanınmış alanlar, özelleşmiş kullanımla erişime sunulmuş alanlar vb).

Sayısal bölünme yalnızca İnternet'e erişimle ilgili değil. Ev telefonundan radyo yayınlarına televizyon yayınlarından cep telefonlarına kadar her türlü iletişim teknolojisine erişim ve onları kullanabilme becerisi sayısal bölünme değerlendirmelerinin içine giriyor.

Birleşmiş Milletler iki Bilgi Toplumu Dünya Zirvesi (WSIS) düzenledi. Biri 2003'te öteki 2005'te düzenlenen zirvelerin konuları bilişim, iletişim ve bilgi toplumdur. Bu zirvelerin en önemli amaçlarından biri küresel sayısal bölünmenin zengin ve yoksul ülkeler arasında oluşturduğu uçurumu azaltmaya yönelik çözümler bulabilmektir. Buna dikkat çekmek için bu konferanslarda 17 Mayıs, Dünya Bilgi Toplumu Günü olarak belirlendi.

Cenova'da 2003'te toplanan ilk zirveye 175 ülkeden temsilciler katıldı. Her insanın katılabileceği bir bilgi toplumu oluşturabilmek ve herkesin bilgiye erişimini sağlayabilmek için bir yol haritası belirlendi. Burada belirlenen hedeflerin arasında 2015'e geldiğinde dünya nüfusunun %50'sinin İnternet'e erişebilmesi de var. Ancak bu hedefin nasıl yaşama geçirileceğine ilişkin herhangi bir çözüm sunulmadı.

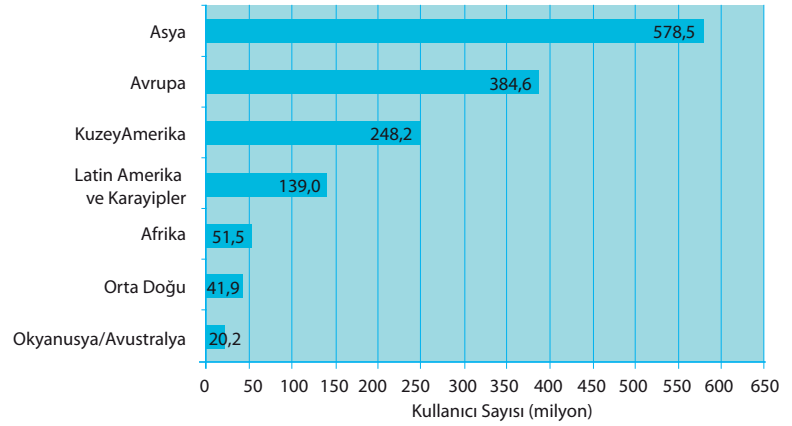
Tunus'ta 2005'te gerçekleştirilen zirvede ise İnternet, insanlığın ortak malı olarak tanımlandı. Bu zirvede uluslararası örgütlerden 1500 katılımcı, sivil toplum örgütlerinden 6200 katılımcı, özel sektörden 4800 katılımcı ve 980 basın mensubu yer aldı. Ortak toplumsal alt yapı olarak tanımlanan İnternet'in ortak alan olduğu, ayrımcılığa yer vermeden herkesin kullanımına sunulması gerektiği belirtildi. İnternet erişiminin evrensel olarak ve uygun fiyatla kullanıma sunulması önerisi getirildi.

Bilgi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Özgür Uçkan, Kasım 2008'de Ankara'da düzenlenen e-devlet konferansında sayısal bölünmeyle ilgili bir sunum yaptı. Sunumunda günümüzde sayısal bölünmenin ne boyutta olduğunu gösteren verilere yer verdi.

Bilgi ve iletişim teknolojileri yaşamımızdaki yerini alırken beraberinde kendi ekonomisini de getirdi. Bilgi ekonomisi olarak adlandırılan bu yenilik, bilgi üretilmesi temeline dayanıyor. Bilginin işlenmesi, dolaşımı ya da paylaşımı gibi süreçlerse bilgi ekonomisinin bir değer kazanmasını sağlıyor. Bu ekonomiden pay almak şöyle dursun bilgiye erişim şansı bile olmayan büyük bir kesim bunun dışına itilmiş durumda.

Oluşturulmak istenen bilgi toplumu çerçevesinde ulusal ya da uluslararası birçok örgüt sayısal

İnternet Kullanıcıları (Coğrafi Dağılım)

bölünmeyi aşabilmek için projeler yapıyor. Dünya Bankası Enstitüsü 1997'de WorLD adlı bir program başlatmış. Programda, dünyanın çeşitli bölgelerinde ortaöğretim öğrencileriyle öğretmenlerinin birbiriyle bağlantı kurmasını amaçlanıyor. Böylece gençlerin eğitim ve öğrenim için teknolojiye yararlanabilmesi, günlük yaşamdan iş dünyasına kadar her alanda gereksinim duyacakları becerileri kazanabilmeleri amaçlanıyor. Başka bir çalışma da Avrupa'dan: Fransa Senatosu ve Avrupa Uzay Ajansı (ESA) 2004'de ortak bir çalışma yürüterek yapay uydular aracılığıyla sayısal bölünmenin aşılabileceğini inceleyen bir konferans düzenledi. Bu ve benzeri başka çalışmaların sonucunda ESA ve AB sayısal bölünmeyi aşma çabalarına uzay teknolojileri yardımını da ekledi. Bir diğer çalışma da Her Çocuğa Bir Bilgisayar kampanyası. Kampanya geliştirmekte olan ülkelerdeki çocuklara odaklanıyor. Eğitim amacıyla kullanılmak üzere çocuklara birer dizüstü bilgisayar sağlayabilmeyi hedefliyor. Çocuklar için özel tasarlanan bu dizüstü bilgisayarlar çok dayanıklı, ucuz ve az enerjiyle çalışıyor. Kampanya için özel tasarlanan bilgisayarlar çok dayanıklı, ucuz ve az enerjiyle çalışıyor.

Bilgi ve iletişim teknolojileri ekonomik kalkınmayı da beraberinde getiriyor. Kütüphanelerin sayısal paylaşımı, uzaktan eğitim, uzaktan tedavi ya da e-devlet gibi hizmetler bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı gibi devletlerin gelişimlerine de katkıda bulunuyor. Sayısal bölünmeyse tüm bunların önünde kaldırılması gereken bir engel olarak duruyor.

İnternet'in yaygın olarak kullanıldığı ülkelerdeki okuma-yazma oranının ve eğitim olanaklarının yüksek, teknolojik alt yapının gelişmiş olduğunu söyleyebiliriz. Teknolojik alt yapının önemini yadsınamakla birlikte sayısal bölünmeyi aşmak için para ve teknoloji transferinin yeterli olamayacağını, eğitim alanının da dikkate alınması gerektiğini görebiliriz.

Kaynaklar

Uçkan, Ö., e-devlet Konferansı (Bilgi Üniversitesi), Ankara, 2008 (<http://www.edevletkonferansi.org/sunumlar.html>)
[http://www.unrisd.org/UNRISD/website/document.nsf/ab82a6805797760f80256b4f005da1ab/19b0b342a4f1cf5b80256b5e0036d99f/\\$FILE/hewitt.pdf](http://www.unrisd.org/UNRISD/website/document.nsf/ab82a6805797760f80256b4f005da1ab/19b0b342a4f1cf5b80256b5e0036d99f/$FILE/hewitt.pdf)
http://www.eurekalert.org/pub_releases/2004-01/niod-csh010904.php

http://www.eurekalert.org/pub_releases/2000-08/OSU-Pnm-1308100.php
<http://www.worldsummit2003.de/download/en/WSIS-CS-Decl-08Dec2003-eng.rtf> (Shaping Information Societies for Human Needs, WSIS Civil Society Plenary, Cenevre, 8 Aralık 2003)
<http://web.nmsu.edu/~comstudy/tis.pdf>